

УДК 343.133:174]:347.963

**DEONTOLOGICAL AND ETHICAL COMPONENT OF ACCUSATION IN
LEGAL-PRACTICAL ACTIVITY OF THE PROSECUTOR**
**ДЕОНТОЛОГІЧНО-ЕТИЧНА СКЛАДОВА ОБВИНУВАННЯ У ЮРИДИЧНІЙ-
ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА**

Rysmenna O. / Письменна О.П.*k.yu.s., dots. / к.ю.н., доцент.*

ORCID: 0000-0002-7310-2281

Bochkarov O. / Бочкаръов О.О.*student / студент*

Vasyl Stus Donetsk National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnitsa
Донецький національний університет імені Василя Стуса

У статті досліджені деонтологічні, морально - етичні постулати при формуванні обвинувачення та обвинувального акту з точки зору прокурорської етики. Виявлені певні моральні схожості між цими поняттями та деякі фактори впливу на прокурора при здійсненні цих практичних моментів. Підведені вимоги до практичного аспекту цих понять. Встановлені вимоги, що співвідносяться з професійним кодексом прокуратури.

Ключові слова: *обвинувачення, обвинувальний акт, прокурор, прокуратура, прокурорська етика, деонтологічні, морально - етичні постулати.*

Вступ.

Формування морально - етичних питань обвинувачення з боку прокурора, відіграє основну функцію та дуже вагому роль у професійній діяльності прокурора. Як відомо, роль деонтологічно – етичних засад має велике значення у будь-якій юридичній-практичній діяльності. Так як обвинувачення відіграє основну функцію та дуже вагому роль у професійній діяльності прокурора варто визначити і його етичні рамки. Обвинувачення та обвинувальний акт має відповідати етичному кодексу прокурора, тих постулатів яких дотримується прокурор у своїй повсякденній діяльності та які вимагає служба у прокуратурі. Як відомо знання процесуальних та практичних особливостей формування та застосування обвинувачення знівечується при відсутності морально-етичної складової у цих діях.

Основний матеріал.

Професія прокурора передбачає собою особистість яка наділена вищими моральними якостями, особа яка має ці повноваження має бути твердо впевнена у нормах права та закону, що вони передбачають собою та чому повинні функціонувати на належному рівні. Основною функцією прокуратури є підтримання державного обвинувачення в суді.[1] Тему обвинувачення з процесуальної точки зору досліджували такі вчені як Рогатюк І. В., Європіна Л., Смирнов М. І., Орлик Д. П., юридичні – практичні аспекти такого поняття у своїх працях розглядали Бризгалов І. В., Д'ячков Д. С., Ковальчук І. С. Важливо розглянути морально – етичну складову цього поняття, яка стосується повсякденної практики прокурора. Як відомо, роль етики має велике значення у будь-якій юридичній-практичній діяльності. Так як обвинувачення відіграє основну функцію та дуже вагому роль у професійній діяльності прокурора

варто визначити і його етичні рамки. Тому перш за все варто розібратись у понятті обвинувачення, та який його зміст. За Кримінально процесуальним кодексом України державне обвинувачення - це процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; обвинувачення - твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому цим Кодексом; [2]

Варто ширше розглянути поняття підтримки державного обвинувачення, саме це поняття використовують для позначення процесуальної діяльності прокурора. Тлумачення слова «підтримувати», за Академічним Тлумачним словником існує у двох виглядах: 1. поділяючи погляди, виступати на боці кого -, чого-небудь; 2. підкріплюючи чим-небудь, зберігати, не давати загинути; продовжувати. [3] У цьому випадку прокурор виконує функцію представника державних інтересів відповідно до законодавства. Він поділяє погляди чинного законодавства на скоєне правопорушення і тому підтримує позицію держави у судочинстві. У цьому випадку професійна етика прокурора має формуватись згідно з усвідомленням того, що він представляє державу та виступає від її імені. Професійну прокурорську етику зазвичай розглядають у широкому та вузькому сенсі. У ширшому сенсі професійний зміст етики є конкретною галуззю професійної етики, що стосується моральної обізнаності прокурорів та взаємодій прокурора з суспільством чи посадовцями при здійсненні своїх професійних функцій. Вузька, професійна етика прокурора є сукупністю професійних та етичних принципів, які базуються на діях прокурора, принципах, які визначають поведінку прокурорів як у офіційному, так і неофіційному середовищі, професійні знання тощо. Прокурорська етика врегульовує моральні відносини прокурора із суспільством. [4. с.19] Саме у цьому врегулюванні і проявляється формування обвинувачення з моральної точки зору. Взаємодіючи із суспільством, прокурор виявляє волю держави на впорядкування суспільних відносин іменем закону, беручи на себе таку відповідальність і обвинувачення має бути сформовано згідно моралі юриста.

Обвинувачення повинно виключати із себе, зрозуміло, процесуальні помилки, але окрім цього має бути сформоване враховуючи усі чинники які могли б вплинути на обставини справи, а також виключати можливі зовнішні фактори тиску на прокурора. Такими може бути спокуса стати задіяним у корупції. Зрозуміло, що тоді обвинувачення буде формуватись згідно позиції третьої особи, або ж обвинуваченого, яким потрібен буде певний результат справи. І в такому випадку ми втрачаємо поняття підтримання прокурором державних інтересів тобто прокурор не буде виступати від імені держави і цим самим втрачається основне призначення даного органу. А також порушується одразу декілька принципів професійної етики прокурора, що закріплені у Кодексі професійної етики та поведінки прокурорів. А саме такі принципи як: верховенство права і законності; недопущення дискримінації (в даному випадку дискримінація за матеріальною ознакою); незалежності та самостійності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; професійної честі і гідності;

формування довіри до прокуратури; прозорості службової діяльності, конфіденційності; утримання від виконання незаконних наказів та вказівок; компетентності та професіоналізму; доброчесності, зразковості поведінки та дисциплінованості. [5]

Окрім того, у Рекомендації R(2000)19 Комітету міністрів держав – членів Ради Європи «Про роль державного обвинувачення в системі кримінального судочинства» термін "прокурор" стосується представників державних установ, які представляють суспільство та всі сектори суспільства. Його повноваження забезпечують застосування закону у разі порушення закону, що враховують громадянські права та необхідне ефективне функціонування системи кримінального судочинства. Важливо зазначити, що наразі існує тенденція універсалізації поняття «обвинувачення». Це обумовлюється як лібералізацією норм права, так і важливістю урахування та захисту прав осіб при взаємодії із публічною владою, що достатньо важливо для розвинутого демократичного суспільства. Тому зміст обвинувачення складається з початкової класифікації вчиненого правопорушення і в подальшому визначенні природи злочину та ступеню покарання.[6. с.192] Тому, як вже зазначалось, окрім відповідності нормам процесуальної діяльності, важливим є обґрунтування обвинувачення, яке супроводжується логічною виваженістю та послідовністю і беззаперечною справедливістю, яка формується при визначенні природи та ступеню скоєного правопорушення.

Також вважається, що обвинувачення має бути чітко конкретизованим, визначати усі аспекти, що слугують підставою формування змісту обвинувачення та спрямоване конкретно на суб'єкт, що скоїв правопорушення.[6. с.191] Якщо ж прокурор не здатний до чіткого викладу свого бачення змісту справи та обвинувачення, повного його обґрунтування то це призводить до відсутності такої складової його діяльності як неупередженості та обґрунтованості його аргументів зі сторони обвинувачення і говорить нам про невідповідність стандартам професії прокурора.

Суть обвинувачення однозначно лежить у обвинувальному акті, без цього процесуального документу не може починатися кримінальне провадження. Стаття 10 Загальної декларації прав людини проголошує: кожен повинен мати право на обґрунтовану позицію держави та на визначення суті кримінального обвинувачення проти неї, мати право на розгляд її справи на основі повної рівності, незалежності та неупередженості, суд повинен відбуватися публічно, розглядаючи справу із дотриманням усіх судових вимог.[7. с. 62] Кримінально процесуальний кодекс України передбачає те, що по закінченню досудового розслідування слідчим, він же і складає обвинувальний акт, але прокурор може і сам скласти цей документ, якщо з певних причин він вважає його невідповідним і бачить у ньому помилки. Науковці, зокрема В. С. Зеленецький вважає, що саме на цьому етапі обвинувачення набуває статусу державного, тому що затверджується, або ж складається прокурором, що зумовлюється його функціями. Підставами складання обвинувального акта є: 1) повідомлення особи про підозру; 2) обґрунтованість підозри достатньою сукупністю доказів; 3) відсутність підстав закриття кримінального провадження.[7. с. 64] Усе це є

складовими, що впливають з морально-етичних постулатів діяльності прокурора, а саме з дотримання права особи на знання суті свого обвинувачення, достатнього обґрунтування обвинувачення і т. д. Обвинувальний акт має відповідати таким вимогам: бути об'єктивним (мають бути вказані обставини, які виважені та мають достатньо ґрунтовних підстав для кваліфікації кримінального правопорушення); бути визначеним, тобто такими, що дозволяють чітко сформулювати і визначити кваліфікації кримінального правопорушення; бути юридично обґрунтованим, з посиланням на чинні норми права, що кваліфікують правопорушення та регламентують подальші юридичні дії; [7 с. 64-65].

Підсумовуючи викладені думки можна визначити те, що обвинувачення з морально етичної точки зору є дуже зближеним з обвинувальним актом, обидва процесуальні поняття формуються згідно схожих постулатів. Цими постулатами є обґрунтованість, справедливість, клопітливе юридичне дослідження матеріалів справи.

Формуючи обвинувачення важливим є дотримання усіх принципів діяльності прокуратури. Актуальною є проблема корупції і тому прокурор, має чітко розуміти своє призначення і свої функції у процесі судочинства уникаючи впливу зовнішніх факторів. Піддаючись корупційним чинникам прокурор знівечує та паплюжить честь даного органу. Найголовніше, що тим самим він підриває авторитет як судової так і виконавчої гілок влади. Представляючи інтереси держави, прокурор у своїх обвинуваченнях повинен дотримуватись вимог об'єктивності, визначеності та юридичної обґрунтованості. При дотриманні цих вимог, громадяни будуть впевнені у діяльності правоохоронних органів та судової гілки влади, через те, що буде справджуватись в першу чергу верховенства закону- у процесуальному дотриманні вимог обвинувачення, а отже і внаслідок верховенства права. Не дотримуючись норм закону прокурор дає підстави своїм прикладом не дотримуватись цих норм і громадянам. Виступаючи від імені держави це є неприпустимим з усіх моральних точок зору. Внутрішній імператив прокурора має справджуватись у всіх його діях включаючи обвинувачення. Окрім того, якісне та обґрунтоване обвинувачення є підспір'ям для справдження справедливого судочинства, таке обвинувачення полегшить винесення вироку суддею та допоможе встановити справедливість.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про прокуратуру». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17#Text>
3. Словник української мови в 11 томах: Академічний тлумачний словник української мови 1970-1980 рр. URL: <http://sum.in.ua/s/obvynuvachennja>.
4. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики. Билиця І. О. Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2016. № 33. С. 19.

5. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. Всеукраїнська конференція прокурорів 27.04.2017. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>

6. Критерії прийнятності обвинувального акта прокурора. Матієк Л. Г. Прокуратура України в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (19 травня 2016 року). К.: Національна академія прокуратури України, 2016. – 334 с.

7. Європіна Л. Обвинувальний акт у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 3(15) С. 61-72. URL:

<http://www.chasopysnapu.gov.ua/chasopys/ua/pdf/32017/evropina.pdf>

Abstract. The article examines the deontological, moral and ethical postulates in the formation of the indictment and the indictment from the point of view of prosecutorial ethics. Certain moral similarities between these concepts and some factors influencing the prosecutor in the implementation of these practical points. The requirements to the practical aspect of these concepts are summarized. The requirements corresponding to the professional code of prosecutor's office are established.

Key words: accusation, indictment, prosecutor, prosecutor 's office, prosecutorial ethics, deontological, moral - ethical postulates.